

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΛΕΙΤΟΦΩΝΤΑ¹

407b : Μετά τὸ *υἰέων* πρέπει νὰ τεθῆ κόμμα. Ῥητέον δ' ἐνταῦθα ὅτι ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν ὑπάρχουσι πλεῖστα περὶ τὴν στίξιν σφάλματα· ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ χειρὸς ἐργασίᾳ, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις ὁμοίαις φύσεως ἐργασίαις μου, παρατήρησις γίνεται, μόνον ἂν ἐν μηδεμιᾷ τῶν ἐκδόσεων² ὑπάρχῃ ὀρθότης εἰς τὴν στίξιν, καθὰ δὴ συμβαίνει *mutatis mutandis* καὶ προκειμένου περὶ τῶν ἄλλων παρατηρήσεών μου, κριτικῶν καὶ ἐρμηνευτικῶν. Ὡσαύτως δὲ πρᾶσιωπῶ τὸ πρᾶγμα, ὡςάκις κρίνω τὸ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι σφάλμα ἥσσονος σημασίας ἢ καὶ ὡς δυνάμενον νὰ εὕρῃ δικαίωσιν κατ' ἄλλην ἐκδοχῆν.

407c : Τὸ *ἀμέτρως* ἐξηγοῦμαι : ἀκρατῶς, ἀχαλινώτως (πβ. *Νόμ.* 690e, ἐνθα ὁμῶς τὸ ἐπίθετον).

407d : Ἀντὶ τοῦ *Οὐκοῦν* γραπτέον *Οὐκὼν*
Εἰ δὲ μή, γραπτέον *Οὐκοῦν*(οὐ) (πβ. *Φίληβ.* 43d).

Αὐτ. : Ἐξαλειπτέον τὸ μετὰ τὸ *αἰρεῖ* κόμμα.

407e : *πάντ' ἄνδρα ἰδίᾳ θ' ἅμα καὶ δημοσίᾳ συμπάσας (ξυμπάσας) τὰς πόλεις.* Βεβαίως τὸ χωρίον, ὡς εἶναι παραδεδομένον, ἐνέχει ἀνακολουθίαν. Οὕτω δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν, ὅτι ἴσως³ αἱ φράσεις *πάντ' ἄνδρα καὶ συμπάσας τὰς πόλεις* δὲν εἶχον γραφῆ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἀλλὰ προσετέθησαν κατόπιν ὡς ἐρμηνεύματα ἢ μὲν τοῦ *ἰδίᾳ* ἢ δὲ τοῦ *δημοσίᾳ* (ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει ὡς ὑποκείμενον τοῦ *ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι ὑπακουστέον τὸ τινα*). Οὕτως ἴσως πρέπει νὰ ὀβελισθῶσιν αἱ φράσεις *πάντ' ἄνδρα καὶ συμπάσας τὰς πόλεις*. Εἰ δὲ μή, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν, ὅτι ἅπασαι μὲν αἱ λέξεις τοῦ ἀνωτέρου καταχωρισθέντος χωρίου ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὴν ἀνωτέρω τάξιν· ὅτι δηλ. ἀντιγραφεὺς τις (ἢ καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς) παρατηρήσας ὀψέ ποτε παράλειψιν τινα (π. χ. τῶν λέξεων *θ' ἅμα*) ἐσημειώσατο (ἐν κώδικι πάντως μὴ σφζομένῳ) τὰ παρα-

1. Γνώριμον ὑπάρχει ὅτι ὁ διάλογος οὗτος ὑπὸ πολλῶν θεωρεῖται νόθος. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐνταῦθα δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν περὶ τὸ πρόβλημα τῆς γνησιότητος· ὅπως δ' ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, φέρεται ὑπὸ πάντων ἐκδεδομένος (συμφώνως καὶ τῇ παλαιᾷ παραδόσει) ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Πλάτωνος.—Παρασημειωτέον δὲ καὶ ὅτι τὰ χωρία ὀρίζω ἄνευ προσθήκης τῶν ἀριθμῶν τῶν στίχων διότι ἄλλως κατ' ἀνάγκην θὰ συνεφάνουν (εἰς τὴν ἀρίθμωσιν) πρὸς ἓνα μόνον τῶν ἐκδοτῶν, τὸν Burnet π.χ., τοῦτο δ' ἴσως θὰ ἐγένετο αἰτία συγχύσεως μᾶλλον ἢ εὐκρινείας.

2. Οὕτω π.χ. οὐδένα λόγον ποιοῦμαι περὶ τοῦ ἐν πολλαῖς τῶν ἐκδόσεων ἐλλείποντος κόμματος μετὰ τὸ αὐτόθι *παραδύσετε*, ἅτε ὑπάρχοντος ἐν ἄλλαις.

3. Καὶ ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω γράφω «ἴσως», ἄλλως τε καὶ διότι ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος (καὶ τῶν κατὰ μίμησιν αὐτοῦ γραψάντων), καθόλου εἰπεῖν, εἶναι, ὡς γνωστόν, ἀνειμένη, ἐγγίζουσα εἰς τὸν προφορικὸν λόγον, ἐξ οὗ καὶ αἱ παντοῖαι ἀνακολουθίαι οὐχὶ ἀσυνήθεις παρὰ τῷ Πλάτῳ (καὶ τοῖς μιμηθεῖσιν αὐτόν) εἶναι. Πβ. καὶ ὅσα ἔχω γράψει ἐν τῇ ἑμαυτοῦ ἐργασίᾳ, ἢ περὶ ἐπιγράφεται «Διορθωτικὰ εἰς Πλάτωνος *Πολιτείαν*, 414c», ἐν Ἀθήναις 1975, σελ. 4 καὶ ὑποσημ. 1.

λειφθέντα ἐν τῇ ᾧ ἢ ἀλλαχοῦ τῆς σελίδος (π. χ. ὡς *supra scripta*), ἄπερ ἄλλος ἀντιγραφεὺς εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον ἀλλ' οὐχὶ εἰς ἣν θέσιν ἔδει. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ χωρίον ἴσως μεταγραπτέον ὧδε :

πάντ' ἄνδρα ἰδία καὶ δημοσία θ' ἅμα συμπάσας τὰς πόλεις.

ἢ ὧδε :

ἰδία θ' ἅμα καὶ δημοσία, πάντ' ἄνδρα συμπάσας τε πόλεις ¹.

408a : οὐδὲ ὅστις μὴ τῇ τῶν ἄλλων,

Κανονικῶς θὰ ἐτίθετο ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ οὐδὲ τὸ καὶ (καὶ ὅστις) ². Ἄλλὰ χρήσεις, οἷα ἢ ἐνταῦθα (κατὰ τινὰ ἀνακολουθίαν) δὲν εἶναι ἀμάρτυροι (πβ. Θουκυδ. VI 55). Πάντως ἐνταῦθα ἐν τῷ νῶ τοῦ λέγοντος (καὶ γράφοντος) δεσπόζει ἡ ἔννοια τῆς ἀγνοίας καὶ τοῦ προσώπου τούτου, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος· ὅθεν ἢ περιττὴ ἄρνησις.

408c : Τὸ οἶμαι πρέπει νὰ τεθῆ μεταξὺ κομμάτων ἅτε παρενθετικῶς κείμενον. Ὁρθῶς δ' ἐν μεταφράσει εἰς τὴν ἰταλικήν ³ τὸ *credo* εἶναι γεγραμμένον μεταξὺ κομμάτων.

Αὐτ. : Ἐξαλειπτέον τὸ μετὰ τὸ ὠφελιμωτάτους κόμμα.

Αὐτ. : ἀλλὰ τῶν ἡλικιωτῶν τε καὶ συνεπιθυμητῶν ἢ ἐταίρων ⁴ σῶν,

Ἴσως γραπτέον : ἀλλὰ τῶν ἡλικιωτῶν τε καὶ συνεπιθυμητῶν ἢ ἐταίρων (τινὰς τῶν) σῶν,

Εἰ δ' οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὁ ἀντιγραφεὺς παρέλιπε τὰς δύο λέξεις (τινὰς τῶν) πλανηθεὶς διὰ τὸ ὅμοιον πέρας τῶν λέξεων ἐταίρων καὶ τῶν· τὸ βλέμμα δηλ. τοῦ ἀντιγραφέως, εὐθὺς ὡς ἀντέγραψε τὸ εἰς - ΩΝ λῆγον ἐταίρων, ἐστράφη εἰς τὸ (ἐν τῷ ἀντιγραφομένῳ κώδικι) - ΩΝ τοῦ τῶν καὶ οὕτως ἐν συνεχείᾳ ἀντέγραψε τὴν ἀμέσως ἐπομένην λέξιν (σῶν).

Αὐτ. : τούτων γὰρ κ.τ.λ.

Ἐνταῦθα τὸ γὰρ κρίνω ὑποπτον.

408d : ὡς ὄντος μόνου τούτου, ἐπεξελεθεῖν δὲ οὐκ ἐνι τῷ πράγματι καὶ λαβεῖν αὐτὸ τελέως, (κ.τ.λ.)

Οὕτω φέρεται τὸ χωρίον ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν, ἐν αἷς εἰσήχθη εἰς τὸ κείμενον ἢ ἐν τῇ ᾧ ἀνωτέρου κώδικος γραφῇ ἐνι ἀντὶ τῆς ἐκ τῶν ἄλλων κωδικῶν παραδεδομένης γραφῆς ἐν

Ἴσως δ' ὅμως ἀντὶ τούτων γραπτέον εὔ (ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παρὰ τὸ οὐκ

1. Οὕτω καὶ ἀντὶ τοῦ τὰς γράφω τε (ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἄνευ ἄρθρου κεῖται καὶ ἡ τελευταία φράσις, ὡς καὶ ἡ φράσις πάντ' ἄνδρα).

2. Κανονικὴ ὡσαύτως θὰ ἦτο ἢ διὰ τοῦ δὲ σύνδεσις (ὅστις δὲ).

3. Platone *Dialoghi*, volume quinto : Il Clitofonte e la Republica, a cura di Franco Sartori, Bari 1956, p. 6.

4. Τὸ ἐν τινι τῶν κωδικῶν ἐκ πρώτης χειρὸς γεγραμμένον ἐτέρων (ἀντὶ τοῦ ἐταίρων) ἔχει διορθωθῆ ἐκ δευτέρας χειρὸς.

ὑπακουστέον τὸ ὄντος). Βεβαίως καὶ μετὰ τὴν διόρθωσίν μου ταύτην ἡ ἀνακολουθία οὐχὶ παντελῶς αἴρεται ἕνεκα τοῦ ἐπομένου ἔσται, ἀλλ' ἡ ἐναπομένουσα εἶναι πάντως ἀνεκτὴ.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλους τρόπους διορθώσεως προτείνω· δυνάμεθα δηλ. δεχόμενοι τὸ ἐνὶ ἡ νὰ γράψωμεν ἐρωτηματικὸν μετὰ τὸ τούτου (ἄνευ ἄλλης τινὸς μεταβολῆς) ἢ νὰ γράψωμεν δὴ ἀντὶ τοῦ δὲ (ἄνευ ἄλλης τινὸς μεταβολῆς) ¹. Αὐτόδηλον δ' ὅτι κατὰ τοὺς τρόπους τούτους οὐδεμία ὑπάρχει ἀνακολουθία.

408e : Μετὰ τὸ ὄρων (πρὸ τοῦ καθάπερ) προτιμότερον εἶναι νὰ τεθῆ κόμμα ².

Αὐτ. : Μετὰ τὸ (ἐπιμέλειαν πᾶσαν) ποιεῖσθαι ἐξαλειπτέον τὸ κόμμα.

409a : Πρὸ τοῦ ἦνπερ πρέπει νὰ τεθῆ κόμμα.

409d : *τελευτῶν ἀπεκρίνατό τις ὃ Σώκρατες μοι τῶν σῶν ἐταίρων*, (κ.τ.λ.)

Οὕτως εἶναι ἐκδεδομένον ὑπὸ πάντων τὸ χωρίον· ἀλλ' ὀφείλομεν πρῶτον μὲν νὰ γράψωμεν τὴν φράσιν ὃ Σώκρατες μεταξύ κομμάτων, ἔπειτα δὲ ἀντὶ τοῦ ἐγκλιτικῆς τύπου μοι νὰ γράψωμεν τὸν ὀρθοτονοῦμενον ἐμοὶ ἅτε ἡγουμένης στίξεως (κόμματος).

410a : *τὴν δὲ ὑπὸ σοῦ λεγομένην δικαιοσύνην ἢ ὁμόνοιαν, ὅποι τείνουσά ἐστι, διαπέφευγε*

Τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ ἄνευ ἀκριβείας ἔχει μέχρι τοῦδε μεταφρασθῆ, ἐξηγοῦμαι, ὡς ἐξῆς : ἡ δὲ ὑπὸ σοῦ ὀνομαζομένη δικαιοσύνη ἢ ὁμόνοια δὲν γνωρίζει, εἰς τί τείνει (ἀποβλέπει).

Ἐνταῦθα δηλ. δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὑπάρχουσιν τὴν συνήθη παρὰ Πλάτωνι ³ σύνταξιν διαφεύγει τινά τι (ἀνθ' οὗ τι κεῖται ἐνταῦθα ἡ πλαγία ἐρώτησις), τοῦ συγγραφέως προσωποποιοῦντός πως τὴν δικαιοσύνην ἢ ὁμόνοιαν.

Προσθετέον δ' ὅτι ὁ παρακείμενος, καθόλου εἶπεῖν, εἶναι, ὡς γνωστόν, συγγενῆς εἰς τὴν σημασίαν πρὸς τὸν ἐνεστῶτα (οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ διαπέφευγε ⁴ [μεθ' ὃ ἐξαλειπτέον τὸ ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν ὑπάρχον κόμμα]).

1. Βεβαίως ἐν πολλοῖς χωρίοις (καὶ τοῦ Πλάτωνος) τὸ δὲ κεῖται κατὰ τινὰ πλεονασμὸν ἢ ἀνακολουθίαν ἢ καὶ οὐχὶ ἐν τῇ συνήθει χρήσει· ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὰ τοιαῦτα χωρία διαφόρων πως ἔχουσιν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐν τισὶ τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι τρόποι ἐρμηνείας ἢ θεωραπείας. Οὕτω π.χ. ἐν *Συμποσ.* 220b πρῶτον μὲν διαφόρως ἔχει τὸ χωρίον, ἐν ᾧ τὸ μὲν οὐχὶ περὶ ἐρωτήσεως πρόκειται, τὸ δὲ τὰ ἐν τῷ μεταξύ (μέχρι τοῦ δὲ) εἶναι πολλῶν πλείονα, ἔπειτα δὲ τὸ δὲ ἔχει παραλειφθῆ ἐν παπύρῳ.

2. Τὸ δὲ μετὰ τὸ (ἀμέσως κατωτέρω) παῖδας κόμμα, κακῶς παραλειπόμενον ἐν ταῖς πλείστασι τῶν ἐκδόσεων, ὑπάρχει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Hermann.

3. Πβ. *Φαίδ.* 95e, *Μέν.* 96e, *Παρμεν.* 135d (πβ. ἔτι Ἰσοκρ. IV 187 [Blass]).

4. Κακῶς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Burnet εἶναι γεγραμμένον *διαπέφευγεν* (ἀντὶ τοῦ *διαπέφευγε*), ὡς κακῶς εἶναι γεγραμμένον *ἐστιν* (ἀντὶ τοῦ *ἐστι*).

410c : δυοῖν δὲ θάτερον¹, ἢ οὐκ εἰδέναι σε ἢ οὐκ ἐθέλειν αὐτῆς ἐμοὶ κοινωνεῖν.

Ἐνταῦθα γραπτέον (ἀντὶ τοῦ δέ) δὴ (=λοιπόν) διότι ὁ συγγραφεὺς συνεχίζει τὸν ἀνωτέρω (410b) διακοπέντα (ἐνεκα παρεμβολῆς ἄλλων πραγμάτων) λόγον [ὄθεν ἐν μόνον ἢ μετὰ τὸ ἐν 410b θάτερον]². Παρασημειωτέον ὅτι ἐν XIII 2 (1930) 189 Souilhé τὸ *Donc* τῆς μεταφράσεως ὀρθῶς μὲν ἔχει ἀλλ' οὐχὶ ὁμο-λόγως³ τῷ δὲ τοῦ κειμένου!

Αὐτ. : Μετὰ τὸ ἐπεὶ πρέπει νὰ γραφῇ κόμμα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ EMMAN. ΒΑΣΜΑΝΟΛΗΣ

Δρ φιλ.

S O M M A I R E

Il s'agit d'observations critiques et exégétiques sur (le dialogue suspect?) *Clitophon* de Platon.

GEORGES EMMAN. VASMANOLIS

Docteur ès lettres

Université d'Athènes, Séminaire de philologie classique.

1. Οὕτως (ἀνευ κορωνίδος) εἶναι γεγραμμένη ἡ λέξις ἐνταῦθα (ὡς καὶ ἐν 409b καὶ 410b) ἐν πάσαις ταῖς ἐκδόσεσι. Τῶν δὲ τὰ πρῶτα ἐν τῇ Γραμματικῇ φερόντων ('Ελλήνων καὶ ξέ-νων) οἱ μὲν μετὰ κορωνίδος οἱ δὲ ἀνευ αὐτῆς ἔχουσι γράψει τὴν λέξιν (οὐχὶ βεβαίως ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ ἀνωτέρω χωρία). Ἡμεῖς πάντως προτιμῶμεν τὴν μετὰ κορωνίδος γραφὴν (θάτερον). Βεβαίως οὐχὶ ἐν ἅπασιν τοῖς κατὰ κράσιν ἐσχηματισμένοις τύποις ἐκ τύπων τῶν αὐτῶν λέξεων (τοῦ ἄρθρου καὶ τοῦ ἔτερος [ἄτερος]) πρέπει νὰ τεθῇ κορωνίς· ἀλλὰ περὶ τοῦ-του καὶ τῶν πρὸς τοῦτο σχέσιν ἔχόντων ζητημάτων δὲν γράφω ἐνταῦθα, ἵνα μὴ ἔλθω εἰς μῆ-κος λόγων.

2. Ἡ παρ' Ἡροδότῳ, I 28, 29 καὶ Ξενοφῶντι *K.II. VII 2, 23* χρήσις τοῦ δέ (πρὸς συγκεφαλαίωσιν τῶν λεχθέντων μετὰ παρεμβολῆν ἄλλων πραγμάτων) διαφόρως πως ἔχει. (Ἐπιθὶ καὶ ὅσα παρατηρῶ ἐν σελ. 210 ὑποσημ. 1).

3. Τὰ χωρία τοῦ Πλάτωνος, ἐν οἷς τὸ δέ ἔχει (ὕπ' ἄλλων) μεταφρασθῆ (καλῶς ἢ κα-κῶς) διὰ τοῦ «λοιπόν», διαφόρως ἔχουσι (πβ. Fr. Ast, *Lex. Platon. I* [1908³] 422, s. v. δέ [ἐνθα καὶ σφάλματα]).